‘Koekoeksvlinder’ in nood

Tekst & foto Harm Werners

Rupsen van het gentiaanblauwtje *(Phengaris alcon)* worden grootgebracht in een knoopmierennest van het geslacht *Myrmica*. Deze levenswijze doet denken aan koekoeken, die hun nageslacht ook in een vreemd nest laten voeden. Volgens de meest recente (2019) Rode Lijst Dagvlinders is de verspreiding van deze vlindersoort sinds 1950 afgenomen met maar liefst 89%. De populatiegrootte is zelfs met 98% gekrompen.

De soort is op basis van de door de samenstellers (het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit en de Vlinderstichting) gehanteerde criteria te vinden in de kolom ‘Bedreigd’, na de categorie ‘Verdwenen uit Nederland’ de op één na zwaarste groep van de lijst. Geschat wordt dat momenteel in het vliegseizoen tussen de 1000 en 1250 exemplaren aanwezig zijn. En dat terwijl in een ver verleden het aantal populaties op 257 kon worden gesteld. In 1990 kwam men bij een telling uit op 171, waarvan er in 2015 nog maar 48 over waren. Volgens de actuele stand van zaken resteren er niet meer dan 30. Met recht mag dit een schrikbarende achteruitgang worden genoemd.

Naast de afhankelijkheid van mieren is het gentiaanblauwtje in de eerste levensfase aangewezen op de klokjesgentiaan *(Gentiana pneumonanthe)*. Deze ooit algemene waardplant van het gentiaanblauwtje heeft zich teruggetrokken in natte heidebiotopen. Door allerlei oorzaken staat dit type landschap onder grote druk. Ook de nog steeds te hoge stikstofdepositie speelt een negatieve rol. Deze omstandigheden vormen een reële bedreiging voor het vochtminnende plantje. De achteruitgang van de waardplanten en de ingewikkelde levenscyclus van de vlinder vormen belangrijke factoren die kunnen leiden tot het verdwijnen van deze soort op de vaderlandse faunalijst.

Door uitbreiding van leefgebieden en kleinschalig beheer wordt gehoopt het tij te kunnen keren. Extra complicerend hierbij is, dat de steeds kleiner wordende populaties bijzonder kwetsbaar zijn, onder andere door verzwakking van de broodnodige genetische variatie. Experimenten met op maatwerk gericht beheer in Vlaanderen, Polen en Drenthe houden de hoop levend dat de soort voor ons land nog behouden kan blijven. Daarvoor is de volledige inzet van experts en terreinbeheerders noodzakelijk. Extremiteiten in weersomstandigheden maken het er, evenals de aanhoudend te hoge CO_2-uitstoot, niet gemakkelijker op. Zowel langdurige perioden van droogte als juist hevige regenval kunnen funest zijn voor het voortbestaan van een populatie. Hopelijk leiden de gezamenlijke inspanningen tot succes en hoeft dit niet de laatste spiegelbeeldfoto te zijn, die ik vorig jaar van de ‘koekoeksvlinders’ maakte. ■

